

Valoa tunnelin päässä ja valopäitä tunnelissa

**Dmitri Gluhovski: *Metro 2033*.
Helsinki: Like, 2010. 591 s.**

Dmitri Gluhovskin *Metro 2033* kuvaa Moskovan metron asukkaita ydinsodan tuhoamassa maailmassa. Siinä on natseja, jättiläisrottia, mutanteja, paljon aseita, karskia toimintaa, dinosauksia ja ihmissyöjiä, mutta myös yhteiskuntakriittisen kehitysromaanin piirteitä. Sen sankari, Nuori Artjom, lähtee kotiasemaltaan, kaukaiselta VDNH:lta vaeltaamaan kohti metron sisuksia pelastaakseen tuntemansa maailman maan pinnalta hyökkääviltä telepaattisilta mutanteilta. Matkallaan hän kokee monia seikkailuja, saa viisaita opetuksia, etsii juuriaan ja kokee messiaanisen herätyksen.

Dmitri Gluhovski (1979) on moskovalainen kosmopoliitti, polyglotti, toimittaja ja radiojuontaja. Kirjailija hän on hyvin nykyaikaisessa mielessä. Läpimurtoteos *Metro 2033* vastaa monipuolisesti niihin keskusteluihin, joita kirjan, kirjallisuuden ja kustantamisen tulevaisuudesta on maailmalla käyty. Teos itse on perinteinen seikkailuromaanin, mutta sen julkaisuhistoria ja kirjoitustapa saattaa hyvinkin osoittaa tulevan laajemman kehityksen suuntaan.

Romaani julkaistiin ensimmäisen kerran verkossa vuonna 2002. Kustantajat olivat hylänneet teoksen epätyypillisenä ja muotopuolena ja niinpä Gluhovski latasi sen ilmaiseksi verkkoon soundtrackin, taustatietojen ja tunnelmallisten flash-animaatioiden saattamana. Kirjan maine levisi sci-fi-aiheisten verkkosivujen keskustelupalstoilla. Suosio kasvoi huimasti ja pian kirjoittajaa vaadittiin kirjoittamaan lisää. Alkuperäisessä tekstissä päähenkilö kuoli harhaluotiin kesken tarinan, mutta Gluhovski herätti sankarin-

sa henkiin ja ryhtyi kirjoittamaan romaania uudestaan pidemmäksi ja paremmin päättyväksi.

Metro 2033 2.0 julkaistiin uusilla nettisivuilla luku kerrallaan kahden viikon välein vuonna 2005. Lukijakollektiivi sai vaikuttaa kirjoitusprosessiin romaanin keskustelufoorumin kautta. Painettu painos ilmestyi samana vuonna ja sai heti suuren suosion. Tähän mennessä romaani on ilmestynyt yli 20 kielellä, eikä tarkkoja lukijamääriä tiedä kukaan, kun internet-lukijat otetaan huomioon. Romaanista on tehty tietokonepeliversio ja sille on julkaistu riippumaton jatko-osa, *Metro 2034* (2009), johon on internetissä julkaistu uusia lukuja vielä painetun version ilmestymisen jälkeen. Metromaailman ympärille on myös luotu romaanisarja, *Vselennaja Metro 2033*, jota kartuttavat Venäjän eturivin tieteiskirjailijat ja romaanin fanit. Romaanin ympärille kehkeytynyt

ilmiö antaa aihetta haaveiluihin teknologisoitumisen myötä demokratisoituvasta kirjallisuudesta tai sitten vain lukemattomista uusista mahdollisuuksista lyödä teoksellaan rahoiksi.

Metro 2033 on perinteinen seikkailuromaanin, jossa nuori, sinisilmäinen sankari matkaa pitkän vaarallista maailmaa. Tähän kaavaan se ei tuo mitään uutta. Kun maisemat vaihtuvat, niin tekevät myös aatteet. Tästä syntyy moniäänisyys, joka pyrkii loppua myöten muodostamaan synteesin. Natsien vankilasta Artjom pelastautuu trotskilaisten avulla ja etenee siitä intialaista filosofiaa harjoittavien kirjastonhoitajien kaupunkiin. Kokoava vaihde jää romaanista kuitenkin uupumaan, sillä huipennusta kohti mentäessä muuttuu tarina yhä vauhdikkaammaksi pysyjen paukutteluksi ja sen kymmenet sivujuonet jäävät lepattamaan irrallisina.

Gluhovski on ymmärtänyt, että kaupunkien ja ihmisruumiiden lisäksi ydinpommit repivät

Dmitri Gluhovski. Kuva: Hanni Hyvärinen.

kappaleiksi myös muurin, joka erottaa järjen ja alitajunnan. Romaanin alkupuoli keskittyy paljon mystisiin tarinoin, taikauskoiisiin maailmanselityksiin ja rehellisiin kummitusjuttuihin, joihin metron kurjistuneet, menneen maailman sivistyksen kadottaneet asukkaat eivät voi olla uskomatta. Kulttuurisen taantumisen ja suojaamattoman ihmisjärjen haavoittuvaisuuden kuvauksessa romaani on vahvimmillaan. Tsingis Kaanin viimeisenä ruumillistumana itseään pitävä Haan selittää matkansa juuri aloittaneelle Artjomille, kuinka kuolleiden sielut eivät siirry metrosta taivaaseen tai helvettiin, vaan tunneleissa kulkeviin putkistoihin, joissa heidän valituksensa tekee kulkijat hulluiksi. Selitys on tarinan kannalta uskottava, sillä näin todella käy. Myöhemmin romaanissa esiintyy henkilö, joka pyrkii selittämään saman ilmiön tieteellisin keinoin, mikä on metromaailman asukkaiden kannalta paljon epäuskottavampaa.

Romaanin ilmapiirissä näkyy neuvostoliittolaisen tieteiskirjallisuuden angloamerikkalaista sisartaan psykologisempi perinne. Gluhovskin luottamus epäuskon pidättämiseen juontaa Andrei Tarkovskin elokuvasta *Stalker* (1979), joka puolestaan pohjautuu Arkadi ja Boris Strugatskin romaaniin *Huviretki tienpienareelle* (1972). Elokuvan keskeinen jännite on siinä, ettei mitään yliluonnollista tapahdu, sillä kaikki huhutut vaarat sivuutetaan pätevän oppaan johdolla, eikä kukaan lopulta uskalla astua huoneeseen, jossa kaikkien toiveiden pitäisi toteutua. Samaten metrossa tuntuvat kaikki luonnonlait olevan suhteellisia, vaikka harvoja niistä todella rikotaan. Toki *Metrossa* myös tapahtuu kaikenlaista jännittävää ja selittämätöntä, sillä filosofisista pyrkimyksistä huolimatta tarinankuljetusta hallitsee viihdyttävyyden vaade. Vaikutteet eivät suinkaan näy pelkästään sy-

värakenteissa, sillä niitä rohkeita yksilöitä, jotka uskaltavat metrotunneleista maan pinnalle hakemaan elintärkeitä tarvikkeita, kutsutaan *stalkereiksi*.

Ydinsota ei suinkaan muuttanut Venäjän yhteiskuntaa merkittävästi. Ennemmin se selkeytti ja kärjisti 1990-luvun Venäjän poliittista karttaa. Metroasemat ovat erinäisten ideologisten ryhmittymien hallinnassa. Tšehovskajalla ja sitä ympäröivillä asemilla on vallassa fasistipuolue, joka terrorisoi metron kaukasialaisvähenmistöä. Sokolnitšeskaja-linjalle ovat kommunistit perustaneet oman ”interstationaalinsa” ja upporikas kehälinja on muutamien liikemiesten hallinnassa. Lisäksi metrolaisten suusta kuulee huhuja kaukaisesta, eristäytyneestä älymystön saarekkeesta jossakin Universitet-aseman paikkeilla. Romaanin yhteiskuntakritiikki

jää pitkälti tämän satiirisen, mutta staattisen kuvauksen varaan, näyteikkunoiden sarjaksi, jonka ohitse seikkailujen resiina vihurina kiittää.

Henkilökuvauksen ja juonenkuljetuksen tasoilla *Metro 2033* ei myöskään yllätä. Ainoatakaan naispuolista henkilöä ei romaanissa ole, ja kaikki miehetkin kuuluvat kovaksikeitetyjen soturien kastiin. Tarinan kuljetus on tietokonepelimäistä, sillä juoni katkeaa usein tyhjämpäiväisten, mutta yksityiskohtaisesti kuvattujen ammuskelukohtausten vuoksi ja ajautuu ajoittain pitkille sivupoluille, joiden kontribuutio kirjan teemoille jää lopulta irtovitsin tasolle. *Metro 2033* onnistuu kyllä viihdyttämään, mutta tekee sitä niin paljon, että sen ilmeinen pyrkimys monitasoisuuteen jää auttamatta puolinaiseksi.

Pauli Tapio